

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Corollaria ex dictis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

tate; unam transcendentalem, quæ illud ut specificativum & causam formalem extrinsecam respiciunt; aliam prædicamentalem, quæ idem objectum per modum puri termini & correlativi attingit: prima prius in objecto intelligitur, unde & fundat aliam quæ est prædicamentalis, & actum humanam in ratione moralis formaliter constituit. Sicut scientiæ duplicem dicunt habitudinem ad objectum, unam transcendentalem, per quam specificantur; aliam prædicamentalem, quæ est mensurabilis ad mensuram, & ad tertium genus pertinet, ac priorem ut ratione fundandi præsupponit.

§. III.

Corollaria ex dictis.

26. **E**X dictis colliges primò, specificativum formale & immediatum moralitatis actuum humanorum, non esse legem, cui subijciuntur, sed objectum in quod tendunt, ut subditur legi, & ab ea propositum.

Probatur primò: Moralitas comparatur ad actum in esse physico, ut modus & perfectio ipsius, ac proinde debet ipsi proportionari in modo specificandi, sicut ei proportionatur in modo essendi: Sed actus in esse physico specificatur ab objecto: Ergo & in esse moris; cum hoc tamen discrimine, quòd in esse physico specificatur ab objecto, secundum suam naturalem bonitatem & convenientiam considerato; at in esse moris speciem desumit ab illo ut subiecto regalis morum, & ut regulato per legem ac dictam a syn- dereis & prudentiæ ordinantis in finem. Unde D. Thomas hic art. 8. sic ait: *Actus omnis habet speciem ab objecto, & actus humanus quia dicitur moralis, habet speciem ab objecto relato ad principium actuum humanorum, quod est ratio.*

Probatur secundò: Actus moralis non respicit legem, nisi mediante objecto, sicut ipsa lex non aliter regulat actum, quam proponendo objectum prosequendum vel fugiendum, & licet dicatur exercitium actus, totum tamen hoc est in ordine ad objectum, & per modum attingentiæ ipsius: Ergo id ad quod actus directe & immediate terminatur, non est lex, sed objectum ut propositum per legem.

Tertio: Idem actus secundum speciem respicit distinctas species leges, puta futuram, divinam, naturalem, & humanam: Ergo non specificatur in esse moris à lege. Consequentia patet: quia res specificata non potest habere majorem unitatem, quam ejus specificativum.

Denique probatur: Si actus moralis specificaretur à lege, omnes actus qui respicerent eandem legem essent ejusdem speciei: Sed hoc est falsum: Ergo & illud. Major patet, Minor verò probatur: quia restitutio & retentio rei alienæ, invito domino, quæ differant specie in esse moris, respiciunt eandem legem justitiæ, præcipientem reddere unicuique quod suum est.

27. **D**ices, hoc argumentum etiam nos urgere: quia actus diversæ speciei in esse moris possunt esse circa idem objectum, sicut futurum & restitutio versantur circa rem alienam.

Respondetur actus diversæ speciei in esse moris, posse esse circa idem objectum materialiter solum, non verò formaliter; sicut possunt formaliter eandem legem respicere: unde futurum & restitutio respiciunt rem alienam sub di-

A vera ratione formali; nam restitutio respicit eam ut non retinendam invito domino, futurum ut auferendam invito domino: at verò futurum & restitutio respiciunt prædictam legem, quatenus formaliter præcipit unicuique reddi quod suum est.

Colliges secundò, moralitatem quæ in objecto actuum humanorum reperitur, & quæ objectiva dicitur, non esse aliud quam ipsam entitatem objecti, ut connotat legem, cui subditur tanquam regulæ & mensuræ ad terminandum actum.

B Probat: Eodem proportionali modo objectum habet esse morale quo voluntas, quia principium & objectum actus moralis, sicut principium & finis, sibi correspondent: Sed esse morale in voluntate, non est aliud, quam ejus entitas ut connotat legem, cui subditur in ordine ad suam operationem eliciendam: Ergo eodem proportionali modo moralitas objecti non est aliud, quam ipsam ejus entitatem, ut connotat legem cui subditur, &c.

C Explicatur magis: Si voluntas consideretur secundum se, præcisa omni lege, solum intelligimus potentiam physicam, & principium actus liberi; accedente verò determinatione legis, absque alio superaddito, redditur principium proximum moralitatis, ac proinde agens morale: Ergo similiter considerando objectum, seclusa omni lege, intelligitur ut objectum physicum, terminans actum voluntarium & liberum; accedente verò lege, quæ præcipitur aut prohibetur, absque alio superaddito, constituitur proxime objectum morale, connotando legem, cui subest in ordine ad terminandum actum.

D Quod potest amplius confirmari: Sicut voluntas non est moralis in essendo, sed in operando solum (non enim subest legi quòd voluntas sit, aut non sit, sed quòd tali aut tali modo operetur, aut non operetur) ita objectum ut sit non est morale in essendo, sed in terminando; nec de eo dicitur lex, in pluribus saltem, an debeat esse vel non esse, sed an debeat talis aut talis actus ad ipsum terminari, aut non terminari: Ergo sicut moralitas voluntatis non est aliud quam ejus entitas, ut in operando subest legi, ita moralitas objecti non est aliud quam ipsius entitas, ut subest legi terminando actum.

E Quomodo verò entitas objecti, & voluntatis, quæ secundum se non est intrinsecè moralitas, possit rationem moralitatis intrinsecè habere, absque additione alicujus intrinsecè, per solam connotationem extrinsecam legis, facile intelliges, si consideres quod relatio paternitatis, quæ nato primo filio resultat in patre, eum etiam denominat patrem secundi filii, per solam extrinsecam illius connotationem. Similiter entitas materiæ primæ, connotando formam nondum habitam, sed possibilem haberi, est intrinsecè appetitus desiderii; connotando verò formam præsentem, desinit esse appetitus desiderii, & fit appetitus complacentiæ. Item species Angeli representant singularia, quando existunt, sine ulla intrinsecà mutatione. hoc ipso quòd ea connotant ut in actu posita. Denique actus necessarius divinæ voluntatis habet intrinsecè rationem actus liberi, per solam connotationem creaturæ, in aliqua determinata differentia temporis ponendarum. Horum autem omnium ratio est, quia sunt plures formæ, quæ

quæ non tribuerent aliquem effectum formalem, aut denominationem etiam intrinsecam, nisi aliquid extrinsecum connotarent. Unde si quis ita arguat: Vel antecedenter ad legem est in objecto forma constitutiva moralitatis, vel advenit cum lege? Primum dici non potest; alias ante legem obiectum esset morale. Si verò dicatur secundum, sequitur quòd talis forma est separabilis ab objecto, atque adeò realiter distincta. Facile respondetur, formam constitutivam moralitatis obiectivæ, ante legem esse in objecto, quantum ad totam realitatem quam in recto importat, non tamen ante legem illud constituere proximè morale, defectu connotati, à quo pendet hæc denominatio. Sicut licet in specie Angeli semper fuerit forma constitutiva representationis singularium, quantum ad totam realitatem quam dicit in recto, non est tamen prædicta representatio, nisi cum singularia existunt, quia hujusmodi existentia est connotatum necessarium ad illam.

ARTICULUS II.

Quæ sint regula moralitatis?

Cum ordo moralis dependeat à regulis morum, & per ordinem ad has regulas bonitas & malitia moralis desumantur, explicatà actuum humanorum moralitate, consuequens est ut ipsius regulas exponamus. Unde sit

§. I.

Due Regula moralitatis explicantur.

Discigitur, duas esse regulas moralitatis, unam remotam & extrinsecam, in mente divina existentem, scilicet legem æternam; aliam proximam & intrinsecam, ac in homine residentem, nempe dictamen nostræ rationis, secundum quod prædictam legem participat, & ei subordinetur.

Probatur primò ex D. Thoma infra qu. 71. art. 6. ubi sic ait: *Regula voluntatis humana est duplex; una propinqua & homogenea. scilicet, ipsa humana ratio: alia verò est prima regula, scilicet lex æterna, quæ est quasi ratio Dei.*

Probatur secundò ratione: Sicut ordo artificialis, ejusque obliquitas & rectitudo attenduntur per comparisonem ad finem particularem, quem artifex intendit, ita ordo moralis consideratur per habitudinem ad finem ultimum humanæ vitæ, qui se habet ad hominem, in quantum obliquus morale, sicut finis particularis ad artificem, in quantum artifex est, ut docet D. Thomas infra qu. 21. art. 2. ad 2. Cum autem solus Deus possit esse finis ultimus hominis, prima regula dirigens ipsum in talem finem, potest solum in mente divina existere: sicut quia solus Deus est primum principium creaturarum, prima idea, per quam res in esse producantur, non potest alibi quam in Deo existere: Sed ratio gubernationis rerum, & directionis illarum in ultimum finem, lex æterna appellatur, ut dicit S. Doctor infra qu. 90. art. 1. Ergo lex æterna in mente divina existens, est prima regula moralitatis actuum humanorum. Adde quod prima regula debet esse à se indefectibilis in dirigendo & regulando, sicut primum principium est in-

defectibile in operando: Sed nulla creatura potest habere ex se indefectibilitatem in ordine morali, sicut nulla potest esse ex se impeccabilis: Ergo prima regula hujus ordinis non potest esse aliquid creatum, sed sola ratio directionis creaturæ rationalis in ultimum finem, in mente divina existens, quam *legem æternam* appellamus.

Quòd autem dictamen rationis nostræ sit proxima regula morum, sic ostenditur: Illa est proxima regula moralitatis, quæ in virtute primæ, & tanquam ejus participatio, dirigit actus morales, sive per quam ipsa æterna lex, & prima regula homini manifestatur, & intimatur ut adimplenda: Sed tale est rationis nostræ dictamen: Ergo illud est proxima regula moralitatis actuum humanorum. Major patet, Minor probatur, Deus qui est primum dirigens in finem ultimum, dirigit res omnes conformiter ad ipsarum naturam, eis communicando vim quandam ipsarum naturæ proportionatam, quæ est quadam participatio primæ & æternæ regulæ in ipsis mente præexistentis, & hæc participatio est ipsius proxima & immediata regula operandi. Unde in rebus corporeis virtus nihil aliud est, quam naturalis inclinatio, vel instinctus, ratione cujus indefectibiliter tendunt in suos fines; in creaturis verò intellectuales participatio divinæ directionis non potest in sola inclinatione naturali consistere, quia non sunt ad unum determinata, sed ad plura indifferentes: unde debet in illis specialiter participari per aliquid superadditum, quo ipsis denunciantur quæ per legem æternam agenda præferuntur, & hoc est dictamen rationis: Ergo immediata & proxima regula actuum moralium est dictamen rationis, ut participat legem æternam in mente divina præexistentem. Illud autem non debet esse solum actus synderesis dictans in communi quid sit faciendum, vel fugiendum, sed etiam actus prudentiæ dictantis in particulari quid sit agendum; quia cum operationes morales sint in singularibus, & ex singularibus circumstantiis dependant, cognitio universalis, etiam si sit practica, nequit in eas influere, aut eas regulare, nisi ut applicata per dictamen particulare hic & nunc; licet in speculativis principia universalia, etiam si sint vera & necessaria, non inferunt veram & necessariam conclusionem nisi applicata secundum legitimam formam per rectam illustrationem.

Dices: Naturalis ratio non dicitur nisi quæ sunt de lege naturæ: Atqui dantur plures actus morales, qui non spectant ad legem naturæ, sed ad positivam divinam, vel humanam: Ergo dictamen naturale rationis, non est sufficiens regula proxima moralitatis.

Respondet distinguendo Majorem: non dicitur directè & primario, transeat: non dicitur secundario & ex consequenti, negatur. Nam cum ratio & lex naturalis dicitur parendum esse cuilibet legitime præcipienti, eo ipso quod quilibet alia lex, sive humana, sive divina, aliquid præcipiat vel prohibeat, ipsa naturalis ratio consequenter dicitur illud esse faciendum, vel fugiendum. Adde quod, quando dicitur dictamen rationis nostræ esse proximam regulam morum, hoc non est intelligendum de ratione nostrâ nudè sumpta, & solo lumine naturali illustrata, sed de ratione ut informata præceptis legis divinæ, vel naturalis, vel per doctrinam, vel per inspirationem, inquit S. Thomas qu. 2. de Malo, art. 4.